

Sekä että eikä joko tai

Saarna valtiopäivien avajaisissa Helsingin tuomiokirkossa 5.2.2020

Keiden kanssa me kuulumme yhteen?

Vanhemmilla on taipumusta pitää omaa lastaan ihmeellisenä ja isovanhempien näkemys lapsenlapsistaan on ehkä vieläkin sädehtivämpi. Simeon ei ollut Jeesuksen vaari eikä tiettävästi muutakaan sukua, mutta kun hän otti vauvan syliin ja hehkutti tämän ihmeellisyyttä, käännteentekevyyttä ja kirkkautta, jopa vanhemmat hämmästyivät; ”Jeesuksen äiti ja isä olivat ihmeissään siitä, mitä hänestä sanottiin.”

Ei ihme, että he olivat ihmeissään. Simeonin mukaan kun hänen sylissään oli pelastus, valo ja kirkkaus sekä hänen omalle kansalleen että kaikille muillekin kansoille. Sekä että eikä joko tai.

Johan Ludvig Runeberg ei kirjoittanut äsken laulamaamme virttä tämä evankeliumiteksti mielessään, mutta hyvin hän tavoittaa sen hengen. Se ei ole oikeastaan mikään ihme, sillä ei tämä mikään ainutkertainen raamatunkohta ole: samanhenkistä puhetta on Raamatussa paljon. Pitkin Raamattua – jo Vanhassa testamentissa eikä vasta Uudessa – pilkistää esiin, ettei Jumala ole vain Israelin kansan Jumala ja Pelastaja, vaan kaikkien kansojen ja ylipäätään kaikkien ihmisten.

Runebergin päivää vietetään tänään ja muinakin vuosina ennen muuta siksi, että häntä pidetään – aivan syystä – merkittävänä jollei jopa merkittävimpana kansallisena herättäjänä. Hän viritti meidän kansallista omanarvontuntoamme ja meidän kokemustamme yhteenkuuluvuudesta. Myöhemmin ”runebergiläisyydessä” on kyllä saatettu nähdä liiallistakin itseihailua. Sen valoisuus ja myönteisyys on koettu pikemminkin epärealistiseksi romantisoinniksi. Oman aikamme ilmaisutavat ovat toki toiset, mutta kysymyksenasettelu voi sitä vastoin olla yllättävän sama. Niin kuin nyt tuossa virressä, jossa Runeberg pohtii, keiden kanssa me kuulumme yhteen, keistä me olemme vastuussa ja ketkä meidän on otettava huomioon.

Et katsoa saa mit’ uskovat vai onko uskottomat

Virsiensä käännökset ja muotoilut elävät enemmän kuin muun runouden. Vuoden 1886 virsikirjassa (125:3,4) kysytään ja vastataan näin, aika lailla napakammin ja terävämmin kuin me äsken:

”Vai onko lähimmäiseni kaikk’, kaikki maamme kansa, jotk’ asuu ympärilläni kaltaisnan’ elossansa, yht’ uskoa, yht’ oppia tunnustavat, ja puhuvat yht’ äidinkieltä kanssa?”

Ei yksin ne, ei läheiset ja kansalaiset omat, vaan myöskin kansat kaukaiset, vieraatkin, heimottomat. Et katsoa saa sukua, miss’ asuvat, mit’ uskovat, vai onko uskottomat.”

Kieli on vanhahtavaa, kaikkine sanakatkoineen semminkin, mutta sisältö on mitä ajantasaisin. Helmikuun ensimmäiseen viikkoon ei osu vain Runebergin päivä, vaan myös *Interfaith Harmony Week*. Aloitteen viikosta teki kymmenen vuotta sitten Jordanian kuningas Abdullah II, ja YK:n välittömästi annettua asiaa koskevan resoluution yhteisymmärrysviikkoa vietetään nyt kautta maailman ja jälleen myös Suomessa. Vaikka viikon tunnuksena onkin *Love of God, and Love of the Neighbour* ja sana ’interfaith’ viittaa uskontojenvälisyyteen, yhden kirjaimen lisäyksellä samaan yhteisymmärryksen ja yhteisyyden edistämiseen kutsutaan myös niitä, joille Jumala-usko on vieras: *Love of the Good, and Love of the Neighbour*. Et katsoa saa sukua, miss’ asuvat, mit’ uskovat, vai onko uskottomat, kertaisi varmaan Runeberg.

Tähtäyksenä on yhtäläinen ihmisen hyvä

Kansallinen herättelijämme kyllä kirjoitti äidinkielellään ruotsiksi. *Runeberg koncentrerar sig inte enbart på folk, trossamfund, språkgrupper eller liknande gemenskaper, utan han för fram den enskilda människan, individen. Även om psalmen skrevs redan 1857 betonar den varje människas lika värde på ett sådant sätt, som man inte ens idag behöver ta avstånd från:*

”Du ser en människa, som du, vid fröjd och sorger bunden, du ser ett lif, som lefves nu och som förgår med stunden; du ser den lott du sjelf har fått af lust och nöd, af liv och död: så lika allt i grunden.”

I grund och botten är människolivet likadant alltid och överallt. Människors erfarenheter är grundläggande likadana och inte heller deras djupaste behov skiljer sig särskilt mycket från varandra. Varje människa behöver mat och husrum, hon längtar efter att höra till och försöker undvika att hamna i marginalen, hon mår bra när hon får del av vänlighet, vänskap och rentav kärlek.

Runebergin virsi perustelee niin yksilön ihmisarvon kuin kaikille ihmisryhmille kuuluvan arvokkuuden siten, että se vetoaa Jumalaan. Toisaalta on niin, että kaikkihan meidät on tänne luotu (VK 1886 125:5): ”Sä heissä näet veljesi, jotk’ ompi tänne maahan yks Isä pannut kanssasi ajaksi asumahan.” Ja toisaalta myös sovitus on tarkoitettu kaikille ja kaikkien parhaaksi (VK 1886 125:7): ”Kas kuinka kaikkein edestä kuol’ Jeesus ristin päällä! Näin vihamies kuin ystävä meill’ olkoon rakas täällä, ett’ alttiisti ja hartaasti hänt’ autamme ja holhomme varoilla sekä väellä!”

Tuolla lailla Runebergille oli kirkastunut, ”keiden kanssa me kuulumme yhteen, keistä me olemme vastuussa ja ketkä meidän on otettava huomioon” – niin kuin aiemmin kysymyksen muotoilin. Kansallinen herättäjä ja kansakunnan suurmies näki selkeästi, ettei oman ja vieraan, kansallisen ja kansainvälisen tai läheisen ja kaukaisen suhde ole joko tai vaan että se on sekä että.

Yhteiskuntaa rakennettaessa ja yhteisiä asioita hoidettaessa ei tietenkään voida olla yhtä mieltä siitä, mihin juuri nyt on pantava painopiste, mihin täsmällisemmin pyritään ja millä keinoin edetään. Siitä sen sijaan voi vallita suurempikin yksimielisyys, että viime kädessä tähtäyspisteinä on sellainen ihmisen – ehkä jopa muunkin luomakunnan – hyvä, joka on luonteeltaan yhtäläinen kaikille.

Tehtävämme on rakentaa sekäetän maailmaa

Runebergin luulisi olevan pölyttynyt kipsipää kansakunnan pystivarastossa, eikä meillä olisi häneen kuin korkeintaan historiallista mielenkiintoa. Lähempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, ettemme me eläkään aivan muissa maailmoissa, vaan saatamme jopa olla hänelle velkaa. Emme me keksineetkään etsiä kansallisen ja kansainvälisen tai oman ja vieraan sekäettä, vaan se oli pohjustettu jo aikaa ennen meitä.

Itse asiassa myös Runeberg rakensi perustalle, joka oli laskettu iät ja ajat häntä ennen. Hän tunnistaa ja tunnustaa sen itse – sehän näkyy hänen virrestään, joka viittaa niin Luojaan kuin Lunastajaankin. Tämän perustan ydintekstiksi sopii juuri vanhan Simeonin ylitys ja jubileeraus: ”Minun silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, jonka olet kaikille kansoille valmistanut, valon, joka koittaa pakanakansoille, kirkkauden, joka loistaa kansallesi Israelille.”

Simeonin mukaan hänen sylissään onkin semmoinen vauva, joka paitsi valaisee lähipiirin myös kirkastaa maailman aina horisonttiin saakka. Ehkei sentään vain ja ihan vauvana, mutta kaiken kaikkiaan ja pitemmän päälle kyllä.

I den text ur Gamla Testamentet, som vi hörde läsas, konstateras det, att ingen kan få se Guds ansikte. Även texten ur Timoteusbrevet går på samma linje. Ett sådant ljus skulle vara alltför klart, bländande, det skulle förblinda. Men Simeon lägger grunden för vad hela Jesu livsvandring handlar om. Samtidigt som människorna mötte en helt vanlig byggnadsarbetare från Nasaret blev det helt klart för den som mötte honom vad Gud i grund och botten vill av människan och för människan. Det goda.

Jeesuksen puheissa ja kohtaamisissa tulee valoon hyvän tahdon ja yhteen kuulumisen maailma. Hänen elämänvaelluksensa päätös näytti ja näyttää pahalta, mutta valon voittaessa se olikin tuottaakseen hyvää: sovituksen ja sovinnon.

”Jeesuksen äiti ja isä olivat ihmeissään siitä, mitä hänestä sanottiin.” On se jokseenkin hämmästyttävää edelleenkin, vaikka me saatamme olla liian tottuneita kristilliseen uskontopuheeseen, jotta me vielä osaisimme hätkähtää Simeonin puheita ja tyrmistyä siitä, kuinka oikeaan hän osui. Riippumatta siitä, ”mit’ uskovat, vai onko uskottomat”, keille tahansa on selvää, että Kristus-usko on vaikuttanut maailmaan aivan uskomattomasti.

Sen pointti on pelastus kaikille kansoille, sekä kirkkaus lähelle että valo kauas. Meidän tehtävämme ja kutsumuksemme on rakentaa sekäetän maailmaa.

”Tääll’ alla taivaan, auringon, miss’ ihmishenki huokuu, vaikk’ uskons’, kielens’ toinen on, on lähimmäises luotu, ja kaikille, niin vieraille kuin veljilles sun omilles, on Herran armo suotu.” (VK 1886 125:4)